

MOEDERVLEKKEN

Arnon Grunberg

Moedervlekken

Lebowski Publishers, Amsterdam 2016

Dank aan Can Karayalcin

© Arnon Grunberg, 2016
© Lebowski Publishers, Amsterdam 2016
Omslagontwerp: Riesenkind
Auteursfoto: © Bettina Fürst-Fastré
Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 1913 3
ISBN 978 90 488 2983 5 (e-book)
NUR 301

www.arnongrunberg.com
www.lebowskipublishers.nl
www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Kadoke wil aanbellen, maar het gras doet hem aarzelen. Hij pakt de tuinslang en begint de voortuin water te geven, de bomen, de planten, het gazon. De zoon die, zoals dat van hem werd verwacht, psychiater is geworden verzorgt de tuin. Vroeger speelde hij weleens badminton met zijn vader in de voortuin. Die tijd is voorbij, er wordt nu voornamelijk naar het gras gekeken als naar een vertrouwd en toch nog altijd mooi schilderij. Het heeft al bijna tien dagen niet geregend, op het gras zijn gele plekken ontstaan. Jarenlang is het hier goed onderhouden, met liefde is aan deze tuin gewerkt, in elk geval met een volharding en een verantwoordelijkheidsgevoel die niet van liefde te onderscheiden zijn. Doorzettingsvermogen is ook liefde – de weigering om op te geven, de weerzin om te verliezen, om te sterven, allemaal vormen van liefde. Tragisch dat een korte periode van droogte zo'n ravage aanricht.

Het is vroeg in de ochtend maar nu al warm. Een buurvrouw staart naar hem, maar Kadoke doet alsof hij haar niet ziet. Er is niets merkwaardigs aan dit tafereel: de zoon geeft de verdorde tuin water, de goede zoon, de zich om alles en nog wat bekommerende zoon, de zoon die leeft opdat anderen niet hoeven te sterven.

Maar hij kan zich nu juist niet om alles bekommeren, of beter gezegd: zijn zorg leidt niet altijd tot het gewenste resultaat. Dát is het probleem. Hij heeft de meisjes instructies gegeven, sommige heeft hij in het Engels opgeschreven en in de keuken op een kast gehangen en terwijl hij het gras water geeft, begint hij zich af te vragen waarom zijn simpele instructies niet zijn opgevolgd.

‘Please, water the garden when the lawn is dry’; zo moeilijk is dat toch niet te begrijpen? De jonge vrouwen die zijn moeder verzorgen kunnen best tussendoor de tuin besproeien. Zo intensief hoeft moeder ook weer niet in de gaten te worden gehouden, dat er geen tijd meer is voor het gras.

Kadoke weet wie hij is: Otto Kadoke, kalm, toegewijd maar niet té empathisch, dat is slecht voor de kalmte, slecht voor de behandeling, de arts moet niet te nabij komen. De nadruk ligt op de derde lettergreep, het is Kadoké, maar als mensen zijn naam verkeerd uitspreken corrigeert hij hen niet. Wat is een naam? Hooguit een geschiedenis waartoe je je moet verhouden. Ze mogen hem ook ‘dokter’ noemen. Officiële papieren ondertekent hij met O. Kadoke.

Hij is vernoemd naar Otto Frank, een huisvriend van het gezin, al schijnt zijn moeder de beroemde Otto niet echt te hebben gemogen.

Zijn voornaam stond hem als kind al tegen, alsof zijn ouders hem met die naam een streek hadden willen leveren. Vrijwel iedereen verzoent zich met zijn naam, hij niet, en ergens op de lagere school begon hij zich Oscar te noemen. Voor vrienden is hij Oscar, voor patiënten dokter Kadoke. Hij is een man zonder voornaam. Zijn vrouw noemde hem alleen Otto als ze ruzie hadden. De laatste anderhalf jaar van hun huwelijk heeft ze hem vrijwel uitsluitend met Otto aangesproken. Een keer zei ze, toen ze met een bevriend stel, een dermatoloog en zijn vrouw, aan het eten waren: ‘Durf je eigenlijk wel te zeggen dat je van me houdt? Kun je het überhaupt over je lippen krijgen?’ Hij had gezwegen, zich pijnlijk bewust van zijn zwijgen maar ook onmachtig het te verbreken. Met het einde van zijn huwelijk keerden de rust en de weemoed terug in zijn leven; voor hem betekent weemoed rust. Niets is hem vertrouwder, weinig is hem liever. De scheiding verliep pijnloos, hij bleef kinderloos, zijn ex is inmiddels zwanger van zijn opvolger, zijn collega’s mogen hem en hij denkt te weten hoe

dat komt: hij doet zijn werk zonder daarvoor meer beloning te verwachten dan zijn salaris. Hij hoeft niet te horen hoe goed hij is, hoe belangrijk, hij weet dat wat hij doet feitelijk hopeloos is – het hopeloze geval waarop hij veelal stuit, brengt hopeloos werk met zich mee –, maar daar heeft hij zich bij neergelegd. De menselijke waardigheid schuilt in de volharding waarmee het hopeloze werk wordt verricht.

Tien tot vijftien keer per dag gunt hij zichzelf de geneugten van een sigaret, soms vaker. Hij rookt zoals hij zijn patiënten probeert te helpen, tegen de klippen op. Hij rookt niet omdat het geloof in genezing hem heeft verlaten, dat zou al te mooi zijn, hij begon te roken, ging ermee door, kon er niet mee ophouden en gaandeweg, terwijl hij zeg maar aan het roken was, verliet de hoop op genezing hem. De genezing zelf ontglipte hem als een geliefde, maar met het roken had dat verlies niets te maken. Hij rookt niet omdat hij iets verloren heeft. Kadoke heeft niet meer verloren dan andere mensen. Je moet het verlies niet cultiveren.

Een botbreuk kun je genezen, leukemie in sommige gevallen, maar wie doet wat Kadoke doet, weet wat er te verwachten valt: hij stabiliseert. Meer dan dat zit er dikwijls niet in. En zelfs het stabiliseren lukt niet altijd.

Hij draait de kraan dicht maar houdt de slang vast, zo belt hij aan. Een sleutel heeft hij niet, die heeft de buurvrouw. Hij wil geen sleutel hebben, Kadoke wil aanbellen, hij wil zich geen vaste plek toe-eigenen in het huis dat hij met moeite heeft verlaten.

Rose doet open in een korte broek en een t-shirt. Ze draagt gele slippers. Ze is een van de twee meisjes die voor zijn moeder zorgen en dat doet ze met overgave en liefde. Ze komt uit Nepal, is naar Nederland gekomen om au pair te worden en is nooit meer teruggegaan. Er was voor haar geen toekomst in Nepal. Voor wie wel? Bij moeder en Kadoke vond ze werk en onderdak. Ze was niet langer au pair, ze vond zichzelf opnieuw uit als bejaardenverzorgster, hoewel er natuurlijk overeenkomsten bestaan tussen

beide beroepen. In Nepal was ze begonnen aan een opleiding tot verpleegkundige maar het Westen riep, of misschien moet je het anders zeggen. De armoede riep: 'Ga weg.'

Er zijn nu en dan misverstanden, onvermijdelijke culturele verschillen, klein maar niet klein genoeg om geen verschil meer genoemd te worden. En Kadoke's moeder is niet altijd even makkelijk, achterdocht speelt haar parten, afgunst maakt zich van haar meester. Kadoke beschouwt Rose als een engel in mensengedaante.

'Hi,' zegt ze. 'Mother is still upstairs. Hot, isn't it? I like the heat. It reminds me of home.'

Hij legt de tuinslang neer, betreedt het huis. Rose gaat hem voor naar de keuken. 'Tea?' vraagt ze.

'Just water, thanks. How is everything? How is mother?'

Ze schenkt hem een glas water in. 'Okay,' zegt ze. 'Eating is still difficult. One day better, next day not so good.'

Hij drinkt het water, knikt Rose toe. Kadoke wil haar aanmoedigen om verder te spreken maar hij wil haar ook laten blijken dat hij haar ondersteunt in het gevecht om moeder beter te laten eten.

'Sometimes I'm really worried,' zegt Rose, leunend tegen het aanrecht.

'I know. But you can always call me. If there's something, call me. You are such a good caregiver, Rose. We are so lucky to have you here.'

En zij antwoordt: 'You are such a good son.'

Ze geven elkaar graag complimenten, de psychiater en de bejaardenverzorgster. Kadoke doet het uit oprechte genegenheid voor Rose en omdat hij denkt dat het verstandig is iemand die dag en nacht met je moeder bezig is niet alleen geld te geven. Af en toe heeft Rose ook wat emotionele aandacht nodig.

Er zijn momenten dat hij overvallen wordt door de gedachte dat hij van Rose houdt. Hij is de eerste om toe te geven dat hij niet zeker weet of hij echt van haar houdt, van wie zij is, van Rose zelf,

of van wat zij vertegenwoordigt: het meisje dat voor zijn moeder zorgt, het meisje dat zijn moeder in leven houdt.

‘I’m going to mother’s room,’ zegt hij.

Hij gaat de trap op, komt langs de kamer die zijn kinderkamer is geweest en gebleven. Zijn ouders hebben alles zo laten staan, alsof ze dachten dat een reis in de tijd mogelijk is en de volwassen Kadoke opeens weer als een elfjarige voor hun neus zou staan en een grote behoefte zou hebben om opnieuw met LEGO te spelen. Of was het voor het kleinkind dat niet kwam? Nu slapen de meisjes er.

De zoon klopt op de deur van moeders slaapkamer.

‘Ja.’ Het is een zwak ja, een klaaglijk ja.

Moeder ligt nog in bed. Ze kijkt hem aan en lacht, als in een reflex, zoals een baby lacht als hij zijn moeder ziet. Een lach zonder zelfbewustzijn.

Hij loopt naar haar bed, aait haar voorzichtig over haar hoofd, eerst haar linkerwang, dan haar voorhoofd.

‘Hoe heb je geslapen?’

‘Het gaat. En jij?’

‘Goed. Heb je last van de warmte?’

‘Ik heb nooit last van de warmte. Ik vind de warmte heerlijk, ik kan niet tegen de kou. Maar jij ziet pips. Midden in de zomer zie je pips.’

Er komt weer leven in moeder. Zolang ze zich zorgen om haar zoon maakt, zit er leven in haar.

De psychiater pakt haar hand. ‘Rose is een beetje zenuwachtig. Vanwege het eten. Je eet erg weinig, zegt ze. Je eet niet zo goed als je zou moeten. Ze is ongerust.’

‘Ik ben toch geen gans die moet worden volgestopt? Laat ze zich om zichzelf ongerust maken.’

‘Dat ben je niet, moeder, allesbehalve, maar je moet wel boven een bepaald gewicht blijven, er is een kritische grens en die moeten we niet bereiken.’

‘Wie zegt dat?’

‘Dat zegt de dokter.’

‘Jij bent toch mijn dokter?’

‘Ik zeg het ook.’

Ze kijkt hem met vertwijfeling in haar ogen aan. ‘Ik doe mijn best maar ik ben geen gans, jongen, die moet worden vetgemest voor Kerstmis.’

Het is heet in de slaapkamer. Hij begrijpt niet waarom moeder bij deze temperaturen onder een donzen dekbed gaat liggen, maar hij herinnert zich van vroeger hoe moeder vanaf eind september tot midden mei met een kruik naar bed ging. Waar de kruik was was moeder.

Hij zweet, hij voelt het druppelen onder zijn oksels in zijn overhemd.

‘Ik moet zo naar mijn werk,’ zegt Kadoke.

‘Je moet jezelf ook wat rust gunnen, jongen.’

‘Ik gun mezelf rust.’

Hij kust moeder drie keer, wil eigenlijk gaan, maar houdt nog even haar hand vast. Omdat hij nooit weet hoe ze eraan toe zal zijn als hij haar weer terugziet, rekt hij het afscheid, als een bezwering.

Op de gang trekt hij zijn colbertje en overhemd uit. Het overhemd is bij de oksels drijfnat. Dit gaat niet, zo kan hij de patiënten niet onder ogen komen, zo bezweet, stinkend misschien. Hij moet een ander overhemd aantrekken. Er liggen hier nog wel wat shirts van vroeger. Kadoke beseft dat die in zijn kinderkamer liggen en daar kan hij nu niet in, daar slapen de meisjes. Rose door de week, June in het weekend. Het zou ongeleefd zijn, van gebrek aan respect voor hun privacy getuigen om daar nu zomaar binnen te gaan. Eerst vragen, dan betreden. Dat is de volgorde.

Een paar seconden twijfelt hij maar dan besluit hij dat een volwassen man in het huis van zijn moeder best met ontbloot bovenlijf mag rondlopen, ook in aanwezigheid van de bejaardenverzorgster. Hij gaat naar beneden. In de keuken is Rose bezig het ontbijt voor moeder te maken.

‘Rose, do you happen to know if there are still some clothes of mine in my room? Can I go in and have a look?’

‘Of course, it’s your room. It’s your house. You can go wherever you want.’

Hij schudt zijn hoofd. ‘No Rose, it’s mother’s house. It’s your house. I’m just a guest.’

Hij ziet vertedering in haar blik. Ze kennen elkaar al zo lang en ze hebben zijn moeder gemeen. Er is een vreemde intimiteit tussen Rose en Kadoke ontstaan, een weemoedige melange van gemak en ongemak, van spanning en zorg, van geld en dankbaarheid, van langzaam ontluikende liefde en een net zo langzaam naderende dood.

Hij draait zich om, loopt de keuken uit, maar Rose zegt: ‘What’s that? On your back?’

Hij blijft staan, probeert over zijn schouders naar zijn rug te kijken.

‘There,’ zegt ze. Ze komt dichterbij, raakt met een wijsvinger voorzichtig de rug net boven zijn billen aan.

‘Those things are growing,’ zegt ze. ‘I have seen them before, but they are growing. You should go to a doctor. I know somebody who died because of these things. You have to be careful.’

Hij voelt over zijn rug. Die plekjes hebben daar altijd al gezeten, maar ze lijken iets te zijn gegroeid. De psychiater loopt naar de spiegel in de hal, kijkt even. Ja, ze zijn inderdaad gegroeid.

‘You should do something. I don’t want you to die,’ roept ze.

Hij moet lachen. Rose is een goede verzorgster, maar soms is ze te bang, te bezorgd. Ze ziet de dood op plekken waar van dood geen sprake is. Het kan ook zijn dat het haar cultuur is, dat zij de dood meent te ontwaren op plekken waar de westerling niets wenst te zien en waar ook daadwerkelijk niets te zien is.

‘I’m not going to die, Rose, but I’ll call my dermatologist. If you insist. I cannot say no to you, you know that.’ Even raakt hij haar linkerschouder aan, als in een reflex, om aan te geven dat hij haar zorgen waardeert.

Kadoke loopt naar boven, hij betreedt voor het eerst sinds jaren zijn kinderkamer. Hij probeert niet naar de spulletjes van Rose te kijken. Omdat ze van donderdag tot en met zondag hier niet woont is het nooit echt haar kamer geworden, op zijn best is het een hotelkamer, een tijdelijke verblijfplaats. Haar spullen zitten in een tas, een paar kleren liggen op een opklapstoel die zijn moeder ooit bij de vuilnis heeft gevonden.

Hij doet een kast open. Er zit servies in. Wat het daar doet is hem een raadsel. In een tweede kast vindt hij nog wat oude kleren en inderdaad enkele keurig, ongetwijfeld door moeder gestreken en opgevouwen overhemden. Hij pakt er drie. De eerste twee lijken te zijn verkleurd. De derde, een witte, gaat nog wel. Hij houdt het overhemd voor zich. Kadoke doet niets aan zijn conditie, maar hij komt niet aan. Hij valt af door te roken. Moeder valt af door niet te eten. Maar hij kan het nog hebben, zij niet.

Terwijl hij nog bezig is het overhemd dicht te knopen gaat hij met het colbertje over zijn arm de trap af.

‘Coffee?’ vraagt Rose. ‘Do you want some coffee? Or more water?’

‘No, thanks. I have to go.’

Hij kijkt naar het fruit dat ze voor moeder heeft gemaakt. Partjes appel, en sinaasappel.

‘Are you going to call the doctor?’ vraagt Rose.

‘For mother?’

‘For you! For your back.’

‘I will call my dermatologist, but it’s nothing serious. A mole, a few moles. Birthmarks. Don’t get upset, Rose. I don’t need care. I’m fine, I’m okay. It’s mother who needs your care.’

‘They are growing. I’m not blind.’ Ze kijkt heel serieus.

Hij aarzelt, dan doet hij een stap in haar richting en geeft haar een knuffel, om te benadrukken dat ze zich geen zorgen hoeft te maken, dat hij haar begrijpt, haar onzekerheid, haar paniek, haar existentiële angst dat hij er niet meer zal zijn en zij alleen met

moeder zal achterblijven. Daarom neemt hij haar in zijn armen, drukt haar even tegen zich aan. 'Take good care of yourself,' zegt hij. 'I'll try to come by tonight, after work.'

Ze zitten aan elkaar vast door moeder, ze lijken onafscheidelijk, al was het maar omdat hij zich niet kan voorstellen dat Rose op een dag niet meer voor moeder zal zorgen. Zonder Rose en June ziet hij zijn moeder niet meer levend voor zich. Kadoke kijkt op zijn telefoon, hij moet eigenlijk weg maar hij rent nog snel naar boven.

Moeder ligt in bed, haar ogen gesloten.

'Ik ga,' zegt hij zacht en hij legt zijn linkerhand onder het hoofd van zijn moeder. 'Eet het fruit dat Rose je zo brengt, eet het allemaal op, het is belangrijk. Doe het voor mij.'

Ze kijkt hem boos aan. 'Voor wie zou ik het anders doen?'

Nog vier kussen geeft hij zijn moeder, dan rent hij naar beneden. 'Bye Rose,' roept hij. 'See you tonight.'

In zijn auto steekt hij snel een sigaret op en gaat vervolgens met zijn rechterhand over zijn onderrug. Ja, ze groeien. Hij zal het advies van Rose opvolgen.

Kadoke werkt al jaren voor de crisisdienst. Zijn ouders hadden eigenlijk gehoopt dat hij kinderpsychiater zou worden, maar hij is een andere kant opgegaan. Of het een besluit was of het noodlot weet hij niet meer zeker, een combinatie van beide waarschijnlijk. Suïcidepreventie werd zijn specialisatie. Hij heeft er een paar wetenschappelijke artikelen over gepubliceerd waaruit nog weleens wordt geciteerd. Niet onverdienstelijk, noemen collega's zijn artikelen. Academische ambities heeft hij niet meer. De patiënten zijn hem genoeg, en als hij eerlijk is moet hij toegeven af en toe ook iets te veel. Dat is waarschijnlijk onvermijdelijk als je in de zorg zit.

Bij de crisisdienst dient hij, altijd samen met een collega, patiënten te evalueren. Hij gaat na of ze een gevaar zijn voor zichzelf of voor de maatschappij of voor zichzelf én de maatschappij, al zou je natuurlijk kunnen zeggen dat wie een gevaar is voor de maatschappij dat per definitie ook voor zichzelf is en vice versa. Kadoke stelt vast of de patiënt tegen zijn wil moet worden opgenomen. Een ibs, een inbewaringstelling. Hij houdt van jargon omdat het zo bezwerend en daardoor geruststellend klinkt. Zo aangenaam onpersoonlijk.

Hij parkeert zijn auto, rookt nog snel een tweede sigaret en betreedt het kantoor van de crisisdienst waar hij ogenblikkelijk een dubbele espresso uit de automaat haalt.

Sinds de reorganisatie zijn er geen vaste kamers meer. De zorgverlener zoekt een bureau dat vrij is. Sommigen noemen dit vooruitgang.

Deze week heeft hij dienst met Ed, een vriendelijke maar ietwat stille sociaalpsychiatrisch verpleegkundige met een baard. Ed geniet intens van het roken, dat scheidt een band.

Kadoke zoekt niet alleen een leeg bureau maar ook een lege kamer. Hij heeft het liefst een kamer voor zichzelf. Ouderwets ongetwijfeld, die behoefte aan afzondering.

Zittend aan het bureau wacht hij op een noodgeval. Meestal duurt dat niet lang. Tijdens het wachten werkt hij dienstverslagen uit en leest hij de evaluaties van een arts in opleiding die na een week nachtdienst met een burn-out thuis zit. Lang niet iedereen is geschikt voor suïcidepreventie. De arts in opleiding moet langzaam geschikt worden gemaakt voor dit onderdeel van de psychiatrie.

Rose stuurt hem een app. 'Mother ate all her fruit. I'm so happy.' Ze voegt er drie smileys aan toe.

Kadoke schrijft terug: 'This is fantastic. Thank you, Rose, thank you for everything.' Even aarzelt hij of hij zijn bericht met een smiley moet afsluiten. Normaal doet hij dat niet, hij is geen tiener, maar misschien stelt Rose het op prijs. Misschien brengt het hem nader tot haar. Eén smiley dan, dat kan geen kwaad. Zoals het ook geen kwaad kan Rose van tijd tot tijd in zijn armen te nemen, haar tegen zich aan te drukken, deze engel in mensengedaante.

Ed komt langs om een praatje te maken. Omdat ze niet zoveel tegen elkaar te zeggen hebben, mondt zo'n praatje uit in zwijgend roken op de parkeerplaats van de crisisdienst.

Aan het einde van de ochtend dient zich het eerste noodgeval aan. Een man van middelbare leeftijd die jaren in Zuid-Amerika heeft gewoond maar sinds een paar maanden terug in Nederland is. Hij schijnt vrienden te hebben verteld over een afscheidsbrief die hij heeft geschreven. Die vrienden hebben de brief gelezen en vervolgens hebben ze zijn huisarts gebeld. De huisarts nam het zekere voor het onzekere en contacteerde de crisisdienst.

Het noodgeval woont in de buurt van het Muiderpoortstation. Indien het noodgeval zich niet op straat of in het ziekenhuis bevindt, wordt het thuis opgezocht.

Onderweg vraagt Kadoke aan Ed: 'Hoe lang kennen wij elkaar eigenlijk al?'

Ed denkt na, voelt aan zijn baard. 'Ruim tien jaar?'

Kadoke zwijgt even en zegt dan: 'Dat is lang.'

Meer woorden worden er niet aan vuilgemaakt.

Ze parkeren en lopen naar de woning van het noodgeval. Gerstenfeld. Hij woont op de eerste verdieping.

Kadoke en Ed worden binnengelaten door een man in een spijkerbroek en een donkerblauw overhemd. Hij loopt op sokken. De man ziet er goed verzorgd uit, net als de woning. Gerstenfeld heeft weelderig haar voor zijn leeftijd. Hij biedt aan om aan de eettafel te gaan zitten waarop een bosje rozen in een iets te grote vaas staat. Enigszins verlept.

Aan de andere kant van de kamer staat een ventilator op een stoel die langzaam heen en weer draait. Er waait een licht briesje door de ruimte.

'Willen jullie wat drinken?' vraagt Gerstenfeld.

'Nee, dank u,' zegt Kadoke. 'U weet dat wij van de crisisdienst zijn? Ik ben psychiater Kadoke en dit is sociaalpsychiatrisch verpleegkundige Ed.'

Hij wacht even, om te kijken of er een reactie komt. Omdat die uitblijft zegt Kadoke: 'Ik vermoed dat u begrijpt waarom wij hier zijn? Uw huisarts heeft u ingelicht?'

'Mijn huisarts was een beetje in paniek.' Gerstenfeld lacht, niet schamper, eerder amicaal. Dat de huisarts in paniek was kan hij best begrijpen maar hij weet ook dat het niet nodig was. Hij lacht om iedereen gerust te stellen.

De man heeft volle, droge lippen. Er hangen wat velletjes aan zijn lippen, wat verder niets afdoet aan de verzorgde indruk die hij maakt.

Kadoke legt zijn handen op tafel, naast zijn aantekenboekje.

‘Maar u hebt toch een brief geschreven waarin u aangaf niet verder te willen leven en u hebt met vrienden over die brief gesproken? Is dat juist? En is het dan niet begrijpelijk dat uw huisarts en uw vrienden zich daar zorgen om maken?’

Gerstenfeld knikt langzaam, in gedachten verzonken. ‘Zeker, dat heb ik gedaan, ik heb een afscheidsbrief geschreven en ik heb die mijn vrienden laten lezen. Ik kan hem u laten zien. Iedereen schrijft weleens zoiets, denk ik. Eén keer in zijn leven. Of misschien vaker.’

Gerstenfeld glimlacht, staat op, loopt naar een bureau en pakt twee vellen papier die hij aan Kadoke overhandigt.

Vluchtig leest Kadoke de afscheidsbrief. Het handschrift is als de man zelf: goed verzorgd. Gerstenfeld somt eerst enkele redenen op waarom het leven in het algemeen niet de moeite waard is geleefd te worden, mensen zijn wolven op twee benen, en gaat dan in op zijn eigen situatie, die niet bijzonder dramatisch is maar die hij kennelijk toch voor uitzichtloos houdt: lusteloosheid en weezin spelen hem parten.

Kadoke geeft de brief aan Ed.

‘Ik had deze brief niet aan vrienden moeten laten lezen,’ zegt Gerstenfeld. ‘Ik heb er spijt van. Ik was op een avond in een melancholische bui en liet me meeslepen, en hoe vreemd en ijdel dit ook mag klinken, ik was trots op mijn brief.’

Gerstenfeld pakt een tandenstoker uit een doosje en stopt die in zijn mond.

‘Maar ik had dit allemaal niet in werking willen zetten. Dat was niet de bedoeling.’

Ed schuift de brief over de tafel richting Gerstenfeld, die er een blik op werpt maar hem daar laat liggen.

‘Hebt u vaker zulke buien?’ vraagt Kadoke. ‘Melancholische buien? U had het in uw brief over lusteloosheid? Hebt u die al langer?’

Gerstenfeld kijkt de kamer rond, alsof ze daar nog zouden kunnen liggen, zijn melancholische buien. ‘Ach, wat zal ik zeggen. Het leven heeft ups en downs, nietwaar? Die avond was een nogal diepe down. Ik zat hier alleen, had een fles wijn gedronken.’

Gerstenfeld kauwt zachtjes op zijn tandenstoker. ‘Maar nogmaals, ik heb er spijt van. Ik begrijp nu beter dat een afscheidsbrief serieus wordt genomen. Ik had het niet moeten doen. Ik had die brief niet aan vrienden moeten laten lezen.’

Hij kijkt begripvol, alsof hijzelf de hulpverlener is en voor kalmte moet zorgen.

‘U hebt langere tijd in het buitenland gewoond?’ vraagt Kadoke.

‘Ruim vijftien jaar. Colombia. Ik zat in de fruitexport. Mijn vrouw is nog daar. Een mooi land. We hadden het goed.’

‘En waarom bent u teruggegaan?’

Gerstenfeld wrijft met zijn hand over de tafel alsof er stof ligt. ‘Ik verloor mijn baan. En ik kreeg een ontsteking in mijn voet die maar niet overging. Financieel gezien hoef ik me geen zorgen te maken, ik zou nu kunnen stoppen met werken. Maar ik ging terug naar Nederland om te kijken of ik hier nog iets kon opzetten. En om iets aan mijn voet te laten doen, want die werd maar niet beter.’

Aan de muur hangt een poster van een tentoonstelling in het Stedelijk Museum van lang geleden. Een poster die op de een of andere manier niet bij Gerstenfeld past. Kadoke vraagt zich af of hij deze woning gemeubileerd huurt of dat hij tijdelijk bij een vriend is ingetrokken.

‘Uw vrouw is nog in Colombia?’

‘Ja, ze geeft Engelse les. Die lessen gaan gewoon door. Iedereen wil Engels leren. Ze heeft het druk.’

‘Hoe is uw huwelijk?’

De man lacht, hij heeft een aangename lach, hij lijkt eraan ge-

wend te zijn om anderen op hun gemak te stellen. Sociaal capabel, zo komt Gerstenfeld op Kadoke over. 'Ja, hoe is een huwelijk na bijna dertig jaar? Goed toch, anders houd je het niet zo lang uit met elkaar.'

Zijn antwoord is eerder een vraag dan een echt antwoord. Gerstenfeld haalt de tandenstoker uit zijn mond en legt hem op tafel.

'Hebt u nog familie hier?'

'Mijn ouders zijn gestorven. Ik heb een broer in Australië. Niet veel contact mee, wat ook logisch is gezien de afstand.'

'Hebt u regelmatig contact met uw vrienden?'

'Ja, zolang ze niet doodgaan wel.' Gerstenfeld glimlacht en stopt de tandenstoker weer in zijn mond.

'Hebt u veel van uw vrienden verloren?'

'Eentje, ruim vijftien jaar geleden. Niet iedereen begrijpt mijn humor.'

'Gebruikt u drugs?'

'Nee, maar waarom stelt u mij al deze vragen? Ik zei toch al dat ik het niet had moeten doen? Wie is nou nooit een keertje melancholisch? Ik had die brief niet moeten schrijven, meer kan ik er niet over zeggen.'

'Dat is het protocol,' antwoordt Ed. 'We willen zeker weten dat we straks de juiste beslissing nemen, dat we niets over het hoofd hebben gezien.'

Tien jaar. Ze vormen een hecht team. Soms weet Kadoke al wat Ed gaat zeggen nog voor hij zijn mond open heeft kunnen doen.

'Drank?' vraagt Kadoke.

'Wijn, als het eten erom vraagt. Een whisky met vrienden. Ik heb mijn leven lang hard gewerkt, dat gaat niet goed samen met drank.'

'Bent u in behandeling geweest bij een psychiater of psycholoog?'

‘Nee. Nergens voor nodig. Je gaat er niet zomaar heen, toch?’
Gerstenfeld lacht alsof hij een grap heeft gemaakt en Kadoke knikt bedachtzaam.

‘Hebt u vaker last van suïcidale gedachten?’

Gerstenfeld is even stil. ‘Eigenlijk niet, die ene avond was de eerste keer. Het verbaasde me eerlijk gezegd. Ze kwamen als een verrassing, die gedachten.’

‘Na die avond zijn die gedachten niet teruggekeerd?’

‘Ze waren de volgende ochtend al verdwenen.’ Behendig gaat hij met de tandenstoker tussen zijn voortanden heen en weer.

‘Begrijpt u dat uw vrienden zich zoveel zorgen maakten dat ze uw huisarts contacteerden?’

De man haalt zijn schouders op. Er valt een stilte. ‘Het is inderdaad niets voor mij. Maar ik had liever gehad dat ze het niet hadden gedaan, het was onnodig. Ik ben meestal vrolijk.’

‘Gebruikt u medicijnen?’

‘Af en toe wat pijnstillers, vanwege mijn voet.’

‘Hoe slaapt u?’

‘Goed.’ Gerstenfeld haalt de tandenstoker weer uit zijn mond en kijkt er even naar. ‘Ik heb altijd goed geslapen. Ik ben geen langslaper, dat kon niet vanwege mijn werk. Maar ik slaap prima. Ik kan overal slapen, ik heb geen bed nodig. Slaap ook in een stoel, of op de grond.’

‘Hebt u kinderen?’

‘Nee.’

‘En u weet heel zeker dat de suïcidale gedachten die u had toen u deze brief schreef niet zijn teruggekomen?’

‘Ja, dat weet ik zeker, anders zou ik hier ook niet zo zitten. Zo vrolijk. Ik ben als ik alles overdenk een blij mens.’

‘Hebt u het gevoel dat ze misschien toch nog latent aanwezig zijn? Dat ze als het ware liggen te wachten om weer toe te slaan? Wanneer hebt u de brief precies geschreven?’

De vriendelijke, begripvolle man bestudeert de tandenstoker

alsof daar het antwoord op deze vraag te vinden is.

‘Een week of twee geleden. En nee, er ligt niets op mij te wachten in mijn hoofd. Ik begrijp niet wat mij die ene avond bezielde. Ik had me niet zo moeten laten gaan, ik had mijn vrienden niet moeten meesleuren in mijn plotselinge somberheid. Dat hebben ze niet verdiend. En ik ben zoals gezegd geen somber mens. Ik hou van het leven. Van wat zou je anders moeten houden?’

Gerstenfeld kijkt Kadoke aan. Alsof hij instemming van de psychiater verwacht: er is niets anders om van te houden dan het leven zelf.

‘Als de gedachten toch weer zouden terugkomen, denkt u dan dat u hulp zou zoeken?’

‘Natuurlijk, als ik hulp nodig heb zoek ik hulp. Dat heb ik gedaan voor mijn voet, dat zou ik ook doen voor andere kwaaltjes.’

‘Hebt u nu behoefte aan hulp?’

De man kijkt geamuseerd. ‘Voor mijn voet wel, verder niet. Ik ben best gelukkig. Mogen we tevredenheid geluk noemen? Mag dat?’

Kadoke kijkt rond. ‘Is deze woning van u?’

‘Airbnb. Ik wist niet hoe lang ik precies in Nederland zou blijven. Maar tot nu toe mocht ik mijn verblijf steeds verlengen. Nou ja, ik betaal er ook goed voor. Een hotel is bijna net zo duur.’

Het is weer even stil. Dan vraagt Kadoke: ‘Ed, heb jij nog iets?’

Ed kijkt op van zijn aantekeningen. ‘Ja, uw voet. Zit daar verbetering in?’

‘Die gaat langzaam vooruit, maar ze kunnen niet vinden wat het is. Ik moet volgende week weer naar het ziekenhuis voor een nieuw onderzoek.’

‘Hebt u er erg last van?’ vraagt Ed.

Gerstenfeld haalt zijn schouders op. ‘Het lopen gaat soms moeilijk. Hangt een beetje van de pijn af. Als die te hevig wordt neem ik pijnstillers.’

‘Hebt u geregeld contact met uw vrouw?’

‘We appen elke dag. Om de twee, drie dagen bellen we.’

‘En dat contact verloopt prettig?’

Gerstenfeld stopt de tandenstoker weer in zijn mond. ‘Heel prettig.’

‘Is uw vrouw van plan naar Nederland te komen, u op te zoeken?’

‘Ik denk dat ik op een gegeven moment wel weer terugga naar Colombia, als mijn voet er beter aan toe is. Mijn toekomst ligt toch eerder daar dan hier.’

‘Oké,’ zegt Ed. Hij maakt weer een aantekening.

‘Als u het goedvindt,’ zegt Kadoke, ‘trekken we ons even terug om met elkaar te overleggen. We zijn over vijf minuten weer bij u. Dan bellen we aan. Dan weet u dat wij het zijn.’

‘Ik kan ook naar buiten, ik kan wel op het balkon gaan staan. Dan kunnen jullie hier gewoon aan tafel blijven zitten. Als jullie rustig met elkaar willen praten.’

‘Nee,’ zegt Kadoke, ‘wij gaan even op straat overleggen. Blijft u maar hier.’

Ze verlaten de kamer. Onder de kapstok in de gang staan twee grote blauwe kaplaarzen en nog wat damesschoenen, waarschijnlijk van de oorspronkelijke bewoner.

Ze lopen de trap af, de psychiater en de sociaalpsychiatrisch verpleegkundige. De tien jaar zijn omgevlogen, al kan Kadoke zich Ed vaag nog zonder baard herinneren. Buiten is het drukkend.

Op de hoek van de straat doet Kadoke zijn colbertje uit. ‘Ik vind dit geen gedwongen opname,’ zegt hij. ‘De man komt coherent en stabiel over. Hij geeft aan hulp te willen zoeken als het nodig is. Hij zegt nu geen hulp nodig te hebben, hij heeft geen last meer van suïcidale gedachten. Ik zou niet weten waarom wij deze man tegen zijn wil in moeten laten opnemen.’

Ed kijkt in zijn aantekeningen. ‘Eens,’ zegt hij na een korte stilte. ‘Ik denk dat die brief een uitglijder was. Zoals hij zelf zegt zal de wijn hebben meegespeeld. Geen gedwongen opname. Duidelijk.’

Ze lopen terug, bellen aan en Gerstenfeld laat hen binnen.

‘We hebben de informatie die u ons hebt gegeven met elkaar besproken,’ zegt Kadoke aan tafel. Ze zijn precies zo gaan zitten als ze net zaten, alsof ze niet zijn weg geweest. ‘We vinden dat er geen reden is voor opname. U hebt aangegeven geen last meer te hebben van suïcidale gedachten, u hebt aangegeven hulp te zoeken als ze eventueel toch terugkomen. Dat klopt allemaal?’

‘Dat klopt,’ zegt Gerstenfeld, die voor zich op tafel een vierkant van tandenstokers heeft gelegd. ‘Als ik hulp nodig heb zoek ik hulp.’

‘We zullen uw huisarts inlichten over dit consult en dan vertrouw ik erop dat u hem contacteert als zich een crisissituatie voordoet, dus als u weer last hebt van suïcidale gedachten. U weet dat er ook een crisiscentrum is dat u vierentwintig uur per dag kunt bereiken?’

Gerstenfeld knikt. ‘Dat weet ik, daar heeft mijn huisarts me voor jullie kwamen al over verteld.’

‘Zal ik het nummer van het crisiscentrum voor u opschrijven?’

‘Dat heb ik al. Ik heb alle nummers die ik nodig heb. Bedankt.’

Ze staan op en geven de man een hand. ‘Sterkte met uw voet,’ zegt Kadoke.

De straat is verlaten. Er staat een driewieler naast een boom maar het kind dat erbij hoort is nergens te bekennen.

‘Het is heet,’ zegt Ed als ze naar de auto wandelen. ‘Te heet.’

‘In dit land duurt hitte nooit lang,’ antwoordt Kadoke.

Als ze in de auto zitten merkt Ed op: ‘Het rook er naar zeep. Die indringende lucht van groene zeep.’

‘Niet geroken. Hij kauwde op tandenstokers, maar kauwen op tandenstokers kan ook lekker zijn. Hij was verbaal sterk.’

‘Die brief was niet slecht geschreven,’ zegt Ed en hij opent het autoraampje.

‘Zeker,’ antwoordt Kadoke. ‘Helemaal niet slecht.’

De psychiater heeft te veel afscheidsbrieven gelezen. Hoe minder afscheidsbrieven hoe beter, is zijn devies.

Dan ziet hij op zijn telefoon dat de crisisdienst heeft gebeld.

‘We kunnen volgens mij zo door naar het volgende noodgeval. Het wordt een drukke dag,’ zegt Kadoke.

Ed wrijft over zijn baard. ‘Laten we het weer de schuld geven. De mensen worden gek in deze hitte.’

3

Het is avond en nog altijd benauwd. Op de thermometer die bij de voordeur van zijn moeder hangt, ziet Kadoke dat het 28 graden is. In de schaduw. Hij verlangt naar de zonsondergang.

Zoals beloofd is Kadoke na zijn dienst naar zijn moeder gegaan. Hij had verwacht dat ze buiten zou zitten, genietend van de tuin, maar kennelijk vond zelfs zij het te warm.

Zijn colbertje heeft hij op de achterbank in de auto gelegd, hij begrijpt niet waarom hij het überhaupt die ochtend heeft aange-trokken.

Na Gerstenfeld hadden Kadoke en Ed nog drie noodgevallen bezocht, onder wie een adolescent. Een heftig geval. Ed had gelijk: door de hitte raken mensen van streek.

Het gras ziet er hopeloos uit. Kadoke steekt een sigaret op. Waarom het gras dood moet, begrijpt hij niet. Dit zinloze sterven bevat hem niet. Juist in de avond als de zon niet meer zo sterk is zou hier water moeten worden gegeven. Dat zou Rose makkelijk kunnen doen.

Moeder zit binnen, ze kijkt tv, hij ziet haar niet maar hij hoort de vertrouwde stem van Dr. Phil. Nu zou Rose de tuin water moeten geven. Als moeder voor *Dr. Phil* zit heeft ze Rose niet nodig. Vroeger deed ze alles zelf in de tuin, van tuinmannen moest ze weinig hebben, maar daar heeft ze de kracht niet meer voor. De strijd tegen tuinmannen heeft ze opgegeven.

Tegen zijn principes in begint hij zich op te winden. Hij is een man die efficiënt door het leven gaat, vol begrip voor menselijk

falen, hij bezit de kalmte waarover een arts moet beschikken. Stel je een dokter voor die in paniek raakt in het aangezicht van de dood of bij het zien van de ontredding die een ernstige ziekte met zich meebrengt. Zo'n dokter heeft al bij voorbaat gefaald. Maar deze stervende tuin ergert Kadoke elke dag meer.

Hij ziet zwarte stipjes op een kleine, dorre boom, nog geplant door zijn vader. Luis. Zou de luis door de droogte komen of was de luis er al voor die tijd? Zo moeilijk kan het toch niet zijn om luis op een boom te bestrijden; toch niet moeilijker dan op een kinderhoofd?

Kadoke pakt de tuinslang. Hij zou nu op de bank in de voorkamer willen liggen, een kwartier zijn ogen dicht willen doen en daarna zou hij de post doornemen. Moeder opent nog wel de enveloppen, ze denkt om mysterieuze redenen dat haar zoon dat niet zelf kan (hij doet het met zijn vingers, zij met een schaar), maar ze kijkt niet meer wat er in de enveloppen zit. 'Voor Otto,' schrijft ze op de enveloppe. Haar zoon, de psychiater, moet namens haar de buitenwereld afhandelen. Hij staat als een muur tussen haar en de buitenwereld.

Met de peuk nog in zijn mond begint hij de tuin te besproeien maar wordt snel bevangen door onrust. Dit is niet zijn taak. De psychiater draait de kraan dicht, gooit de peuk weg en belt aan.

Er wordt niet opengedaan. Hij belt nog een keer. Harder, driftiger. Ten overstaan van de zelfverkozen dood van mensen blijft hij kalm, maar het afsterven van gras doet hem zijn evenwicht verliezen. Hij wankelt, maar besteedt er geen aandacht aan, daarvoor is hij te zelfverzekerd; leven is wankelen, als geen ander weet hij dat, als geen ander kan hij dat. Misschien is de sensatie van het wankelen heftiger dan anders. Dat verontrust hem niet, de hitte heeft ook invloed op hulpverleners.

Een derde keer belt hij aan, lang en hard, alsof hij een huiszoe-kingsbevel heeft. Als Rose bezig is, kan moeder toch opendoen? Of hoort ze hem niet? Overstemt *Dr. Phil* ook de deurbel?

Eindelijk gaat de voordeur open. Rose staat in de deuropening met alleen een handdoek omgeslagen. Een oude, verkleurde handdoek.

Rose. Waarschijnlijk heet ze niet echt Rose, zoals hij niet echt Oscar heet, maar wat doet het ertoe? Mensen gaan naar een ander land en kiezen een andere naam, een die bij hen past of die past bij het land waar ze naartoe zijn gegaan, zoals ze het noodlot kiezen dat ze nog net kunnen verdragen. Ze kiezen een naam als een kledingstuk, ze trekken het aan, en zeggen: 'Ja, dit noodlot past mooi bij mijn huid, het kleurt ook goed bij mijn ogen, vind je niet?' Soms kiezen ze verkeerd, ze dreigen ten onder te gaan aan het noodlot, maar dan komt Kadoke.

'I was taking a shower, excuse me,' zegt Rose.

Die handdoek, daarmee heeft hij zich nog afgedroogd, lang geleden. Niets wordt er vernieuwd in dit huis, alles blijft bij het oude. Elke uitgave wordt tegengehouden met een beroep op de naderende dood die tot spaarzaamheid noopt en tot afwachten maant. Waarom geld uitgeven als er niet lang meer van de uitgave kan worden genoten?

Het gras, Kadoke herinnert zich het stervende gras dat er niet voor heeft gekozen dood te gaan in moeders voortuin. Hij pakt het meisje bij de bovenarm, zachtjes, liefdevol en toch ferm. Normaal doet hij dit niet, hij raakt de meisjes niet zo streng aan, hooguit begripvol, vaderlijk. De psychiater houdt gepaste afstand.

Rose schrikt niet, ze vertrouwt hem. Geduldig, alsof ze een patiënt is, laat ze zich naar het gras leiden. Ze loopt op blote voeten, in huis draagt ze altijd slippers, zelfs in de winter.

Eigenlijk is hij te hoffelijk voor deze strenge aanpak, maar hij die altijd gewankeld heeft, wankelt nu op een manier die nieuw voor hem is. Als een overmoedige, als iemand die hij niet kent.

'The garden needs a shower,' zegt hij, staand op het gras, wijzend naar de verdorde plekken die zich als uitslag over de tuin hebben verspreid. Eczeem. Psoriasis. Acne. Als de huid de spiegel van de

ziel is, zoals ze beweren, dan is de ziel van deze tuin hulpbehoevend.

Midden op het gras staan ze, Rose en Kadoke. Hij wijst om zich heen, overal dorre plekken, verval.

'I need to put on my clothes,' zegt Rose. 'I need to take care of mother.'

Ze rukt zich los, ze rent, nee, ze huppelt het huis in en hij blijft even naast de dorre boom staan, verbaasd over zijn eigen gedrag, maar ook niet bij machte om zichzelf te stoppen. Alsof hij een machine is, opeens is hij aangegaan, nu wil hij niet meer uit.

Dr. Phil is aan het praten, maar niemand kijkt naar hem, moeder is kennelijk ergens anders. Hij gaat achter Rose aan, de trap op, en duwt de deur van de badkamer open. De badkamerdeur kan niet op slot. Het slot is onklaar gemaakt, er kunnen ongelukken gebeuren als de hulpbehoevende mens zichzelf per ongeluk opsluit. De hulpverleners moeten altijd bij de hulpbehoevende mens kunnen, de hulpbehoevende mens is 24 uur per dag geopend.

Rose schrikt, houdt de handdoek voor zich als een schild, maar ze hoeft niet te schrikken, hij is gekomen om te praten, hoe lang kennen ze elkaar al niet? Kadoke houdt van haar omdat zij van zijn moeder houdt, ze verzorgt haar met liefde. Zo houden ze van elkaar, Rose en hij, via zijn moeder. Als zij zijn moeder dagelijks naakt ziet, hoeft hij van haar halve naaktheid niet te schrikken, wat is naaktheid voor een arts?

'We need to talk, Rose.'

In zijn broekzak zitten zijn sigaretten. In het huis van zijn moeder rookt hij niet. Ze weet immers niet dat hij rookt. Dat heeft ze nooit geweten, dat zal ze nooit weten. Misschien speelde ze het spel mee, heeft ze in een ver verleden weleens iets geroken. Tegenwoordig hoeft ze niet eens te doen alsof ze niets ruikt want ze ruikt niets meer. In de leugen zit de liefde, vooral daar.

'Mother is not feeling well,' zegt Rose. 'I tried to call you earlier.'

Nadat ze deze zin heeft uitgesproken doet ze iets merkwaardigs:

ze laat de handdoek van zich afglijden. Het is meer de zwaarte-kracht dan haar wil. Nu staat ze naakt voor hem, zij die zorg geeft, 24 uur per dag, vier dagen in de week.

In gedachten herhaalt hij haar woorden, hij schudt zijn hoofd. Vanochtend had hij moeder aan de telefoon, ze klonk uitstekend. Een heldere stem. Aan een stem kun je alles horen: de naderende dood, ziekte, maar ook verliefdheid, een goedaardige ziekte, meestal goedaardig in elk geval.

‘The physician has seen my mother recently,’ zegt hij. ‘He was perfectly happy, he told me that mother was in good shape, I spoke to him on the phone. She is in good shape.’

De laatste zin verkondigt hij met enige nadruk, zoals een dokter een patiënt aanraadt in beweging te blijven, niet op te geven; gewoon doorgaan met leven is het beste medicijn tegen de dood. Overall ligt levensmoeheid op de loer, je moet eroverheen stappen zoals je over regenplassen heen stapt.

Kadoke doet een stap in haar richting. Zonder met haar ogen te knipperen staat ze daar. Alsof dit bij haar taken hoort, ook dit is zorg. Uitnodigend kijkt ze hem aan, of eerder afwachtend? Is dit hoe ze uitnodigend kijken in Nepal? Is deze naaktheid een uitnodiging of eerder een ongeluk? Een samenloop van omstandigheden?

Merkwaardig genoeg ziet hij Gerstenfeld voor zich, met een tandenstoker in zijn mond. Kauwend, zijn gebit reinigend alsof er niets anders meer te reinigen valt.

Kadoke zou nu ook wel zin hebben in een tandenstoker. Of een sigaret.

‘Mother is not feeling well,’ zegt Rose. ‘I tried to call you. You didn’t pick up the phone. I know you are busy with the patients. I know you work hard.’

Nog een stap doet hij in haar richting. Ze deinst niet terug. ‘She is not eating,’ zegt ze. ‘A few spoons of the tomato soup. That’s all. She was really difficult tonight. No soup, no food.’

‘She doesn’t like tomato soup, you know that she cannot stand tomato soup.’

Dat niet willen eten is een probleem. Een groter probleem dan de tuin. Je moet de mensen verleiden om te eten zoals je hen moet verleiden tot liefde, en het verschil tussen dwingen en verleiden is niet altijd even duidelijk. Alleen niet met tomatensoep, daarmee verleid je Kadoke’s moeder niet.

Hij legt zijn handen op de onbedekte schouders van Rose, zijn warme, plakkerige handen, alsof hij haar gaat zegenen of onderzoeken.

Straks zal hij naar zijn moeder gaan, maar nu geeft hij zich over. Dit moment kan hij niet straffeloos voorbij laten gaan, dat zal hij zichzelf niet vergeven. Hij houdt van deze vrouw. Als hij behalve van zijn moeder nog van iemand anders kan houden, dan van deze engel die zijn moeder in leven houdt.

De psychiater begint Rose te kussen. Hij kust haar alsof ze de laatste vrouw is die hij ooit zal kussen, alsof hij zelf stervende is en de levenslust nog één keer opspeelt, nog één keer het toneel komt op gerend voor een grandioze finale.

Ze kust terug. Gretig en teder, ze duwt hem zachtjes tegen de wastafel. Ze smaakt naar kauwgom. Zo kussen hulpverleners kennelijk: gretig en toch teder, maar de nadruk ligt op gretigheid. Ze kussen zoals ze hulp verlenen. En van beneden komt het geluid van de televisie.

Steeds dieper duwt hij zijn tong in haar mond, alsof daar iets te vinden is. En terwijl hij haar blijft kussen glijden zijn handen over haar lichaam. Elk plekje bevoelt hij, elke holte wordt aangeraakt, elke onregelmatigheid gevoeld. Ook Rose heeft plekjes, net als hij.

‘Why didn’t you water the garden?’ fluistert hij in haar oor. Hij zweet.

Dit is zorg. Deze engel verzorgt de vrijwel hopeloze gevallen en nu moet ze in hem een vrijwel hopeloos geval hebben gezien.

De tuin was ze vergeten, maar hem niet, de tuin was haar niet hopeloos genoeg. Dat is het.

Met zijn linkerhand op haar schouder wrijft hij met zijn andere over haar dijbenen tot de hand bij haar geslachtsdeel is aangekomen. Hij streelt het, zich verliezend, want dit is het leven, de laatste akte ervan allicht, maar levendiger dan al die aktes ervoor. Hier wordt de levensmoetheid voor eens en voor altijd verslagen.

Kadoke meent dat ze kreunt, dat ze hijgt zoals hij hijgt, maar ze zegt iets, ze fluistert iets in zijn oor. Hij voelt haar handen op zijn rug. Dan verlaat het laatste restje twijfel hem.

‘I watered the garden,’ zegt ze. ‘Every evening I water the garden.’

Een woord overvalt hem als een dolkstoot: kolonialisme. Dit is kolonialisme, of wat ervan over is: postkolonialisme. Hij die het falen van de mens heeft geaccepteerd, heeft er – op bescheiden schaal weliswaar – naar gestreefd de maatschappij te hervormen opdat de mensen kunnen falen zonder al te veel schade aan te richten. En nu staat hij in moeders badkamer als een tropenarts, een koloniaal in eigen land, die neemt wat hij nodig heeft, wat misschien de enige juiste definitie van kolonialisme is: nemen wat je nodig hebt.

Kadoke knoopt zijn overhemd open. Een knoop valt op de grond, maar als dit de laatste akte is, dan zijn er hierna geen knopen en overhemden meer nodig.

‘You are gorgeous,’ zegt hij. ‘You are an angel. I love you.’

Hij meent het. Eindelijk ziet hij wie Rose echt is, zoveel meer dan een bejaardenverzorgster, dan een vrouw uit Nepal op de vlucht voor armoede, nee, ze is een vrouw voor wie hij zijn hart wil openen. Hij zou niet weten hoe hij het anders moet zeggen, daarom wil hij het precies zo in haar oor fluisteren, dat hij zijn hart voor haar wil openen, voor haar en niemand anders. Nu en voor altijd.

Zijn overhemd is uit, hij gooit het in de badkuip. Hij laat zich

op zijn knieën vallen en begint de binnenkant van haar bovenbenen te likken. Hij likt het geslachtsdeel van de engel en meent even Nepal te ruiken. Kathmandu, het ruikt er naar vuur.

Straks zal hij zich om zijn moeder bekommeren, hij zal in de keuken groentesoep opwarmen, met een knakworstje erin. Zelfs op die momenten dat de levenslust zijn moeder dreigt te verlaten kan ze worden verleid met een koosjere knakworst. Hij zal haar geven wat hij maar kan, maar eerst moet hij zich aan de verzorgster geven.

‘We need to see mother,’ zegt Rose. Haar hand rust op zijn hoofd, op zijn haar. Hij is trots op zijn haar, het is nog altijd mooi, voluptueus. Waar het verval ook mag beginnen, niet in zijn hoofd, niet op zijn hoofd.

‘Yes,’ antwoordt Kadoke, maar hij likt verder, hij stopt zijn tong diep in haar, alsof alleen zo het leven verlengd kan worden, alsof dit de enige manier is om het noodlot gunstig te stemmen.

Dan richt hij zich weer op. Hij schopt zijn schoenen uit. Instappers, vanaf midden mei loopt hij principieel op instappers, de zomer dient zich aan zijn schoenkeuze aan te passen en niet omgekeerd.

Hij trekt zijn broek uit, haastig en onelegant. ‘You didn’t water the garden,’ zegt hij. ‘You didn’t. But you are taking care of mother. Thank you for keeping mother alive, thank you, Rose. Thank you for everything.’

‘It’s my job,’ antwoordt ze. ‘It’s just my job, but thank you, thank you for your trust.’

In zijn broekzak zoekt hij naar een condoom. Hij is een verantwoordelijk man, hij loopt ondanks alles altijd met condooms rond, een ongeluk zit in een klein hoekje.

‘Angel,’ zegt hij terwijl hij het condoom omdoet, ‘you give my mother such good care, you are such a lovely caregiver, but my mother doesn’t like tomato soup, she must have told you this already twenty times. I have told you this at least fifty times.’

‘No,’ zegt ze. ‘Usually mother likes tomato soup. Every week she eats tomato soup.’

Op straat spelen kinderen, het badkamerraam staat open. Hij hoort hen schreeuwen.

Zachtjes duwt hij Rose tegen de commode. Met haar handen zoekt ze steun, de shampoo van zijn moeder valt op de grond, haar föhn.

Hij duwt zijn geslachtsdeel tegen de engel die zijn moeder in leven houdt. Hij twijfelt er niet langer aan dat de menselijke seksualiteit kolonialisme is, en toch is er meer dan alleen naakte lust, er zijn emoties, absurde emoties. Een verliefdheid in augustus, de zomer is bijna voorbij maar Kadoke is verliefd.

‘Do you love me?’ vraagt hij. ‘Do you love me, Rose? Because I love you. I know I should have told you this earlier, I know this is not the appropriate time for declarations of love, but what’s a good time for these declarations?’

De dag- en nachtcrème van zijn moeder vallen op de grond. Hij had deze engel nog langer willen likken, hij had haar urenlang willen likken, want zo stem je de goden gunstig, door de engelen te likken, onvermoeibaar en met de doortastende tederheid waarop de goden zo dol zijn, maar hij moet nog soep voor zijn moeder opwarmen, daarom duwt hij zichzelf nu al in de engel.

Ze zucht, ze steunt, en zegt: ‘You’ve always been good to me, Oscar, and I love your mother, but I cannot love you the way you want me to love you, we are not compatible. We don’t understand each other.’

Dus zo eindigt het leven, in de badkamer, de verzorgster van de moeder in je armen die verklaart dat jullie niet voor elkaar gemaakt zijn. Maar voor wie zijn de mensen eigenlijk gemaakt? Zijn soort mensen, de wankelende mensen, voor wie zijn ze gemaakt?

‘You will see,’ zegt hij, ‘we are compatible, we are going to understand each other, we belong together, we can stay together, we have mother together,’ en hij kust haar, zoent haar, haar schou-

ders, haar oneffenheden, haar pukkels, hij zoent alles.

Hij stoot in haar. De goden zullen gunstig worden gestemd, dit zal de goden niet onberoerd laten, deze levenslust, deze overgave.

Dan hoort hij zijn naam, nee, hij hoort niet alleen zijn naam, hij hoort haar stem. Ze roept hem. Krachtig klinkt haar stem, maar ook geërgerd.

Hij laat de engel los, kijkt om.

Zijn moeder is bleek maar ze staat, in de gang voor de open deur van de badkamer, ze heeft een wit nachthemd aan, een stok in haar hand. Er loopt iets langs haar been, bloed zo te zien.

‘Ga zitten, mama,’ zegt hij.

Hij maakt zich los uit de verstrengeling en brengt moeder naar de stoel die buiten de badkamer gereed staat voor het geval de weg van slaapkamer naar badkamer net iets te lang is.

Hij laat zijn moeder zitten, knielt voor haar neer, en veegt met zijn blote handen het bloed van haar rechterbeen. Langzaam, met streken, alsof hij aan het schilderen is. Een knokig been. Veel bloed is er gelukkig niet. De huid is dun, misschien heeft ze zichzelf opengekrabd.

Ze ademt zwaar, hijgt, maar ze heeft nog kracht om te spreken. ‘Wat deed je met Rose?’ vraagt ze. ‘Wat deed je met dat meisje? Je weet dat ze van mij is.’

Kadoke kijkt naar zijn moeder en wat hij in haar ogen ziet verrast hem en stelt hem tegelijkertijd gerust: jaloezie, alles overweldigende jaloezie. Het komt allemaal goed.

Hij antwoordt niet, hij blijft het been van zijn moeder strelen.

Rose staat nu naast hem. Ze draagt een korte, afgeknipte spijkerbroek en een t-shirt, haar voeten steken in groene slippers. Razendsnel moet ze zich hebben aangekleed. Alsof ze het eerder heeft gedaan. Alsof ze er jaren voor geoefend heeft.

‘We will call de doktersdienst,’ zegt hij tegen Rose.

‘Yes, please,’ zegt ze. ‘And have you called the dermatologist? About your back. Have you?’

‘Yes,’ zegt hij. ‘Don’t worry about me. It’s mother who needs care, we are here for mother.’

Ze gaat naar beneden. Bijna geruisloos, zoals engelen zich voortbewegen. Ze loopt niet zoals stervelingen lopen.

‘Trek eerst iets aan,’ zegt zijn moeder. ‘Je vat nog kou. En ik heb geen doktersdienst nodig, ik heb helemaal niemand nodig. Ik red me uitstekend alleen.’

Maar ze klinkt benauwd.

‘Maar waarom zit je niet beneden bij *Dr. Phil*? Zoals elke avond.’

‘Omdat ik me niet goed voelde. Maar nu voel ik me weer uitstekend. Alleen jij bent niet helemaal lekker.’

Dan pas merkt hij, geknield voor zijn moeder, dat hij het condoom nog omheeft. Hij trekt het eraf, een geel condoom, met een smaakje vermoedt hij, ananas, vanille misschien. Hij weet niet waar hij het moet laten, en legt het onder de stoel van zijn moeder. Iets achter haar schoenen. Ook voor de kleine afstand tussen slaapkamer en badkamer trekt ze haar schoenen aan. Ze gaat nooit zonder schoeisel op stap.

‘Blijf hier zitten,’ fluistert de zoon in zijn moeders oor. ‘Verroer je niet. Ik ben zo weer bij je.’

Vanuit de slaapkamer van zijn moeder belt hij met de doktersdienst. Ze beloven die avond langs te komen, binnen twee uur zullen ze er zijn.

Kadoke’s kleren liggen nog in de badkamer, maar voor hij zich aankleedt stuurt hij een app-bericht aan Rose, die beneden in de keuken bezig is. ‘I love you,’ schrijft hij. ‘I know that it may be inappropriate because you are mother’s caregiver. But I can’t help it. I love you.’